

Η ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΟΥΔΕΤΕΡΟΤΗΤΑ

· Ν. ΚΑΤΗΦΟΡΗ : Η ΠΙΑΤΣΑ ·

Σ. ΜΥΡΙΒΗΛΗ : Η ΖΩΗ ΕΝ ΤΑΦΩΙ

Στους λογοτεχνικούς μας κύκλους έχει επικρατήσει το δόγμα πώς εκείνο που πρέπει να προσέχουμε σ' ένα φιλολογικό έργο είναι μόνο η μορφή του. Το περιεχόμενό του δεν παίζει και σπουδαίο ρόλο. Μπορείς να γράψεις — σου λένε— ό,τι θέλεις. Το ζήτημα είναι ο τρόπος που θύ το έκφρασης, δηλαδή η μορφή του. Χωρίς να αμφισβητήσω την αξία της μορφής ενός έργου — γιατί ξαίρω πώς η τέχνη ορίζεται ως έκφραση, δηλαδή ως μορφή, — δεν μπορώ όμως ποτέ να παραδεχτώ πώς και το περιεχόμενο δεν έχει την ίδια βαρύτητα με τη μορφή. "Αν η τέχνη είναι αληθινά έκφραση, μά και το αντικείμενο αυτής της έκφρασης δεν πρέπει να έχει κατώτερη αξία από τη μορφή του. "Υπάρχουν βέβαια άριστουργήματα στην παγκόσμια λογοτεχνία που το περιεχόμενό τους μπορεί να έζησε σήμερα το απόλυτο κύρος, που χαιρόντανε άλλοτε οι ιδέες που αντιπροσωπεύουν: αυτά τα έργα. Τέτοια είναι προπάντων έργα με πατριωτικό ή θρησκευτικό ή αισθηματικό περιεχόμενο. Μά μια βαθύτερη παρατήρηση και σ' αυτά ακόμα τα έργα μπορεί να δείξει πώς κείνο που κάνει να θαυμάζονται πάντα είναι ίσα ίσα η δύναμή των να προσαρμόζονται πρὸς το πνεύμα της σημερινής εποχής. "Ένα τέτοιο π. χ. πατριωτικό έργο ποτέ δε θα θεωρήσει το έθνικό μίσος για βίωση του πατριωτισμού, παρά το αίσημα αυτό θα ζητήσει να το σιγήσει πάνω στο αίσημα της αγάπης πρὸς τὴ Λευτεριά, που είναι ένα αίσημα αιώσιο.

"Αν το έργο είναι θρησκευτικό και είναι πραγματικά καλλιτέχνημα, δε θα βασίζεται στο θρησκευτικό φανατισμό ή στη δεισιδαιμονία, που χαρακτηρίζουν αορισμένες σκοτεινές εποχές στη ζωή της ανθρωπότητας, παρά θα βασίζεται π. χ. στην αγωνία της ανθρώπινης ψυχής πρὸς στο μυστήριο του "Άγνωστου ή σε κάτι ανάλογο. "Αν η Γοτθική τέχνη έκφραζε το πνεύμα της Μεσαιωνικής φεουδαρχίας, κείνο που συγκίνησε το Γότθο καλλιτέχνη και ζήτησε να το έκφραση καλλιτεχνικά δεν εΐτανε η σκληρή και τυραννική ζωή του δουλοπάροικου, παρά μόνο ό,τι άωραίο και εύγενικό και αιώσιο μόρεσε να δημιουργήσει η θρησκευτική ζωή του Μεσαίωνα. Το ίδιο και ο καλλιτέχνης του Παρθενώνα, το ξεχείλισμα της θρησκευτικής του συνείδησης ζήτησε να έκφραση, ξεχνώντας πώς για να ύψωθῆ αυτό το άριστούργημα χρειάστηκε χιλιάδες δούλοι να χύσουνε ποτάμια ιδρώτα. Η τέχνη είναι έκφραση βέβαια, μά έκφραση του "Αληθινοῦ. Καί η σημερινή επαναστατική Ρούσικη τέχνη δε θα είναι έκφραση του μίσους που νιώθει ο εργάτης πρὸς τὸν εκμεταλλευτή που του ρουφάει το αίμα, παρά θα

ενίαι έκφραση της ακατάβλητης όρμης του εργάτη για τὴ δημιουργία ενός καινούριου κόσμου. "Ανακεφαλαίωνω. Δεν ύπάρχει, κατά τὴ γνώμη μου, αληθινά καλλιτεχνική μορφή που να μη συνοδεύεται και από αληθινό και σπουδαίο περιεχόμενο. Γιατί και αυτό έχει σημασία στην τελική κρίση ενός έργου. "Όπως το αληθινό περιεχόμενο μαζί με τὴν καλλιτεχνική μορφή καθορίζει τὴ θέση του έργου στην πλάστιγγα της Κριτικής, έτσι η καλλιτεχνική μορφή μοναχά, δεν μπορεί να σώσει από τὴν κατάδικη της Κριτικής ένα έργο που θα είναι μὲν αληθινό, δε θαύχη όμως τίποτα σπουδαίο και σημαντικό να έκφραση. Οι προσπάθειες π. χ. για να κατακτήσει ένας άντρας τὴν καρδιά μιας γυναίκας, όσο καλλιτεχνικά και ἄν έκφραστούνε, αδύνατο να δημιουργήσουνε σήμερα άνωτερο έργο γιατί το θέμα αυτό, ξέδον που μπορεί να θεωρηθῆ και εξαντλημένο, έπαψε πιά να συγκινή τις ψυχές, μά που άλλα τεράστια προβλήματα ύψώνονται σήμερα πρὸς τὸν άνθρωπο και του άπασχολούνε όλο το νοῦ και τὴν καρδιά.

Τί ζητάει ο κ. Κατηφόρης ν' αποδείξει στην Πιάτσα, με το τελευταίο του έργο; Πώς οίκογενειακή ή θική μέσα στη σημερινή άστική κοινωνία δεν ύπάρχει. "Ο σύζυγος για να καταφέρει τὴ γυναίκα του να του επιτρέψει να ύποθηκέψη το σπίτι της, ξερχεται μαζί της στον πιο αλσχρο σύβιβασμό. "Ανέχεται να δέχεται η γυναίκα του τὸν έρωμένο της μέσα στο σπίτι του. "Ο ίδιος σπρώχνει τὴν κόρη του να γίνῃ μαιτρέσσα κάποιου πλούσιου για να του τραβήξει χιλιάδες και ο άντρας της από το άλλο μέρος τὴ συμβουλεύει να μη διατάση να συμμορφωθῆ με τὴ συμβουλή του πατέρα της. Τέλεια λοιπόν σαπια οικογενειακή. "Η ίδια πάλι η γυναίκα έχει βαθειά τὴ συνείδηση ότι αποτελεῖ ένα εμπόρευμα, ότι αυτοί που τὴν τριγυρίζουνε, πατέρας, σύζυγος, είναι άπλοι σωματέμποροι που ζητάνε να τὴν πουλήσουνε όσο μπορούνε ακριβότερα, φιλοσοφεί πάνω στη θέση της, και κοινωνιολογεί με φρασεολογία λογοτεχνική, άταίριαστη για μίαν άπλη γυναίκα πάνω στο ζήτημα της τιμής, μά δεν έχει τὴ δύναμη να αντίδρῆσει και να λευτερωθῆ από τὴ φαύλη, εκείνη περικυκλωσιά της, όσο που στα τελευταία παραδίνεται για να καταντήση σιγά σιγά, περνώντας διάφορα διαδοχικά στάδια μιά γυναίκα της πιάτσας, της αγοράς, μιά γυναίκα που πουλάει στον καθένα το κορμί της για να κερδίση το ψωμί της.

"Ο κ. Μυριβήλης πάλε στο βιβλίο του, που σημείωσε μίαν αφάνταστη εκδοτική έπιτυχία, μάς ζουγραφίζει με τα ζωηρότερα χρώματα και με μιά μαεστρία που θυμίζει ευρωπαίους τεχνίτες, τὴ φρίκη του Εύρωπαϊκού πολέμου για να

βροντοφωνήση στο τέλος πώς όλα εκείνα τα όμορφα και παχειά πατριωτικά λόγια που σπρώξαν τους ανθρώπους στο παγκόσμιο μακελειό δεν είχαν άλλο σκοπό παρά πώς να σκεπάζουν και να δικαιολογήσουν την πιο άτιμη έκμετάλληση της δυστυχίας που σκόρπισε ο πόλεμος στους ανθρώπους.

Πώς μπορεί να διαφωνήση κανείς στη βασική ιδέα και των δύο αυτών αξιοπρόσεχτων έργων; Νά άρνηθῆ πώς οικογένεια στην πραγματική της σημασία δεν υπάρχει πια σήμερα, παρά μια αίσχ.ή ένωση όπου ο ένας προσπαθεί να γελάση τον άλλον; Πώς ἡ λέξη πατριωτισμός κατάντησε σήμε.α το ασφαλέςτερο όπλο στα χέρια του κάθε κατεργά.η για να καταφέρει καλύτερα τις βρωμοδοουλειές του εις βάρος των φτωχών και των άφελών; "Όλα αυτά σήμερα είναι τόσο έξωφθαλμα που να μη χρειάζεται να γράψη κανείς έργο δλάκαιρο για να τ' άποδείξη. Κείνο που θα μās χρειάζότανε είναι να μās ξηγήσουνε οι λογοτέχνες μας την πηγή αυτού του κακού και τα μέσα της θεραπείας του. Αυτό θα χρειαζότανε ακόμα και για να καθοριστῆ και εξακριβωθῆ ἡ ἠθική ευθύνη του κάθε προσώπου που παρουσιάζει το έργο και φυσικά και ἡ καλλιτεχνική δύναμη του συγγραφέα στην άναπαράσταση της πραγματικότητας. Μπορεί να καταδικάζουμε το σύζυγο ἡ τον πατέρα που σπρώχνουνε την κό.η τους ἡ τη γυναίκα τους στη πορνεία, μα όταν οι δικαστικοί κλητήρες περιμένουνε απόξω για να δηγήσουνε στη φυλακή αυτόν το χροσφειλέτη σύζυγο που δεν έχει να εξοφλήση το δανειστή του, πώς έχετε την αξίωση αυτός ο άνθρωπος να μη μεταχειριστῆ κάθε τρόπο για να γλιτώση τη φυλακή; Το αίστημα της αυτόσυντήρησης και της λευτεριάς είναι άνωτερο από το ἠθικό συναίστημα. Και όλη εκείνη-ἡ περιφρόνηση της ανθρώπινης ζωῆς, όλος εκείνος ο σοφός πολεμικός μηχανισμός που σε διδάσκει πώς να εξολοθρεύης τον όχτρο σου γλήγορα και μεθοδικά και δίχως καμιά λύπηση, πώς ν' άρνηθοῦμε πώς άποτελοῦνε άναγκαία κακά που τα επιβάλλει ἡ άμυνα της πατρίδας και ἡ συναίσθηση πώς αν δεν μεταχειριστῆς ἐσὺ τῆ σκληράδα δεν ὑπάρχει καμιά ἐλπίδα πώς θα βρῆς ἔλεος από τον αντίπαλό σου. Για να άγανακτήσουμε μπρός σ' αυτές όλες τις άτιμίες και τις άπανθρωπίες πρέπει πρώτα να παραδεχτοῦμε πώς ἡ ζωή μπορούσε να είναι πιο καλύτερη αν λείπανε όρισμένα εμπόδια. "Όσο όμως παραδεχόμαστε πώς ἡ κοινωνία είναι αδύνατο να οργανωθῆ με βίσεις δικαιότερες και πώς και αν πρόκειται να αλλάξῃ, θ' αλλάξῃ μοναχῆ της και με τον καιρό δίχως ἡμεῖς να τηνε σπρώξουμε σε κείνο που πιστεύουμε πώς είναι καλύτερο, τότε όλα αυτά τα πρόσωπα της «Πιάτσας» και της «Ζωῆς ἐν Τάφω» που μās κινούνε βέβαια τῆ βδελυγμία, βρίσκουνε τῆ δικαίωσή τους μέσα στη συνειδήσή μας όταν συλλογιστοῦμε πώς κι αυτοί θύματα είναι της σημερινῆς κοινωνίας. Νά λοιπόν γιατί δε φτάνει να δείχνῃς το κακό,

ἔστω και με τον άριστοτεχνικό πράγματι τρόπο που το καταφέρνει κι ο κ. Κατηφόρης κι ο κ. Μυριβήλης στα δύο τους αυτά βιβλία.

Και τώρα νομίζω πώς άκούω το χλιοσειωμένο επιχείρημα. Θέλετε λοιπόν να μεταχειριστῆτε την Τέχνη για όργανο πολιτικῆς ἡ κοινωνικῆς προπαγάντας; Το τροπάρι αυτό της «τέχνης για την τέχνη» είναι πολὺ παλιό και πολὺ γνωστό, μα στο βάθος δε λέει τίποτα. Γιατί ο τεχνίτης θέλει δε θέλει, συνειδητά ἡ άσυνειδητά, πάντοτε με τα έργα του κάνει πολιτική. "Ο τεχνίτης δεν μπορεί, όσο να προσπαθήση, να ξεβγῆ από την έποχή του το έργο προσδιορίζεται πάντοτε από την έποχή του. Το έργο που βγαίνονε σήμερα σε όλον τον κόσμο, μπορεί κανείς να τα κατατάξῃ σε τρεις μεγάλες κατηγορίες. "Άλλα υπερασπιζουνε καθαρά το σημερινό κοινωνικό καθεστώς, άλλα το πολεμοῦνε, άλλα ακολουθοῦνε μια μέση γραμμῆ και άλλα δε θέλουνε ν' ακούσουνε διόλου για κοινωνικά ζητήματα και γι' αυτό προτιμοῦνε ν' άσχοληθοῦνε με θέματα φιλοσοφικά, μεταφυσικά, αισθητικά, ιστορικά κλπ. Τί είναι όμως στο βάθος ένα π. χ. ιστορικό μυθιστόρημα που βγαίνει σήμερα; Τί άλλο παρά πολιτική, άπάντηση δηλαδή στο φλογερό κοινωνικό όρώτημα που βάζει σε κάθε συγγραφέα ἡ έποχή μας και δίχως να πάρῃ την άδεια μας. Αυτός ο συγγραφέας (ας ποῦμε π. χ. ο κύριος Ξενοπούλος) γράφοντας το ιστορικό αυτό μυθιστόρημα δεν κάνει τέχνη έξωπολιτική, όπως νομίζει, παρά παίρνει όρισμένη θέση στο κοινωνικό ζήτημα που διαιρεῖ τοῖς ανθρώπους, σα να λέῃ «ἐγὼ δε θέλω να ξαίρω από αυτά τα πράματα, ἡμένα μη με άνακατεύετε σε κοινωνικά ζητήματα, ἐγὼ κάνω, βλέπετε, τέχνη οὐδέτερη», ἐνῶ στο βάθος με τῆ στάση του αὐτῆ κάνει πολιτικῆ άρνητικῆ, πολιτικῆ όπως λένε, άντιδραστικῆ "Ἡ πολιτικῆ οὐδετερότητα οὔτε στον καιρό του Σόλωνα δεν εῖτανε άνεχτή. Τέχνη οὐδέτερη, σημαίνει άπλοῦστατα τέχνη άντιδραστικῆ. "Ο τεχνίτης λοιπόν που μέσα στο σημερινό άναδημιουργικό κοχλασμό που συγκλονίζει τον παλιό κόσμο, άρνείται να διακηρύξῃ καθαρά την κοινωνική του θέση, δεν είναι, όπως νομίζει, ένας τεχνίτης οὐδέτερος, ένας άντικειμενικός δηλαδή παρατηρητής, παρά ένας τεχνίτης άντιδραστικός που προσπαθεῖ να κρύψῃ την άντιδραστικότητά του πίσω από τον τόσο διάφανο πέπλο της οὐδετερότητας και της άντικειμενικότητας της τέχνης. Μα αυτό είναι άναντρεία. Κ' ένας τεχνίτης που θέλει ν' αξίξῃ αυτόν τον τίτλο, δεν επιτρέπεται να είναι άναντρός γιατί πρωτογνώρισμα του άληθινού τεχνίτη πρέπει να είναι το θάρρος της γνώμης του. Οὔτε επιτρέπεται μέσα στη σημερινῆ κοσμοχαλασιά να καμώνεται κανείς πώς δε βλέπει τίποτα μόνο και μόνο για να μη ὑποχρεωθῆ να ἐκφράση τῆ γνώμη του.

"Ας ιδοῦμε τώρα τί ὑποστηρίζουνε τα δύο βιβλία που κρίνουμε. "Ἡ «Ζωῆ ἐν Τάφω» καυτηριάζει τον πόλεμο και την πατριωτικῆ ἐκμε-

τάληψη. Μά από ποιά αρχή; Είναι απλώς ειρημιστής ο κ. Μυριβήλης; Είναι κομμουνιστής, "Αν είναι το πρώτο, τότε όλες αυτές οι φρικαλεότητες, που τόσο αριστοτεχνικά μās ζουγράφισε, θα πάψουνε άμα ήθικοποιηθῆ ὁ άνθρωπος ὡπως ἐλπίζουνε οἱ παπαδες καὶ γι' αὐτὸ εἶναι περιττὸ ν' ἀναγκασθῆ ἀφοῦ ἡ διόρθωση αὐτοῦ τοῦ κακοῦ εἶναι ζήτημα χρόνου. "Αν εἶναι τὸ δεύτερο, τότε πρέπει ν' ἀναγνωρίσῃ πὼς αὐτὲς οἱ φρικαλεότητες, πὼς στιγματίζουνε τὸν πολιτισμὸ μας, δὲν μποροῦνε νὰ πάψουνε ποτὲ ἂν δὲν ἀλλάξῃ προτιήτερα σύρριζα ἡ σημερινὴ κοινωνικὴ σύνδεση τῆς κοινωνίας. Πιστεύει στὴ βαθμιαία ήθικοποίηση τῆς κοινωνίας ὁ κ. Μ; "Ἡ πιστεύει στὴν κοινωνικὴ ἐπανάσταση; Αὐτὸ μās εἶναι ἀπαραίτητο νὰ τὸ γνωρίζουμε γιὰ νὰ μπορέσουμε νὰ βαθμολογήσουμε τὰ πρόσωπα τοῦ ἀνάλογα μὲ τὴν ήθικὴ εὐθύνη τοῦ καθενός. "Ο κ. Μ. ὅμως δὲ μās βοηθάει γι' αὐτὴ τὴ δουλειά. Κάνει καὶ αὐτὸς τέχνη ἀντικειμενική. Αὐτὸς εἶναι ὁ πόλεμος, σοῦ λέει. Τὸ συμπέρασμα βγάλτο μοναχός σου. "Ἔτσι ἄλλοι βρήκανε τὸ βιβλίον τοῦ ἐπαναστατικὸ, ἄλλοι συντηρητικὸ. "Ἡ ἀστικὴ μάλιστα κοινὴ γνώμη φαίνεται πὼς δὲν ἀνησυχίσε διόλου ἀπὸ αὐτὸ τὸ βιβλίον. "Ἔτσι μιλῶν κανεῖς νὰ ξηγήσῃ πὼς ἡ καθημερινὴ "Ἔστια, τὸ κυριώτερον ἀστικὸ φύλλον πὼς διακρίνεται γιὰ τὴ συντηρητικότητα τῶν ιδεῶν της, βγήκε καὶ τὸ ἐπαίνεσε μὲ λόγια ἐνθουσιαστικά, πράμα ὄχι πολὺ τιμητικὸ βέβαια γιὰ τὸν κ. Μ. καὶ συνάμα ἀπογοητευτικὸ γιὰ ἕναν πὼς παίρνοντας ἀφορμὴ ἀπὸ τὸ περιεχόμενον τοῦ βιβλίου του, θὰ ήθελε νὰ τονὲ φανταστῆ γιὰ ἐπαναστάτη συγγραφέα.

"Ο κ. Κατηφόρης πάλε πὼς τὰ συγγραφικὰ του προσόντα εἶναι ἀναμφισβήτητα, καὶ κάθε μέρα ἐξελίσσεται σ' ἕναν καλὸ συγγραφέα, μās παρουσιάζει μιὰ οἰκογένεια σάπια καὶ μιὰ κοινωνία ἔτοιμη νὰ ἐκμεταλλετῆ τὴν ἀδυναμία τῆς φτωχιάς γυναίκας. Μά καὶ αὐτὸς κάνει τέχνη ἀντικειμενική. Δὲ μās ἐξηγῆ ποῖος φταίει. Φταίνει τὰ ἄτομα πὼς παρουσιάζει γιὰ τὴν ἔλαττωμένη ήθικὴ συνειδηση ἡ φταίνει ἡ κοινωνία πὼς τὰ σπρώχνει στὴν ἀτιμία; "Αν φταίνει τὰ ἄτομα, νὰ φροντίσουμε νὰ τὰ μορφώσουμε (μὲ ἰε ρ ο κ ή ρ υ κ ε ς, θὰ πρότεινε ὁ μητροπολίτης). "Αν φταίει ἡ κοινωνία, νὰ τὴν ἀλλάξουμε. Καὶ πὼς; Μὲ τὴ διδασκαλία ἢ μὲ τὸ σταναεῖο; "Ἡ ἀντικειμενικὴ ὅμως τέχνη τοῦ Κ. δὲν τοῦ ἐπιτρέπει νὰ δώσῃ καμιά ἀπάντησιν σ' αὐτὰ τὰ ρωτήματα. Γιατὶ δὲ θέλω νὰ παραδεχθῶ πὼς τὴς κοινωνικὲς ιδέες τοῦ κ. Κ. τὴς ἐκφράζει ὁ Πέτρος τοῦ βιβλίου του, πὼς στὴ σελίδα 93, ἀηδιασμένος ἀπὸ τὴ σημερινὴ κοινωνία καὶ πιστεύοντας πὼς αἰτία ὅλου τοῦ κακοῦ εἶναι οἱ πλούσιοι, φωνάζει «"Αν τοὺς ἔδινε κανεῖς νὰ καταλάβουν. . . "Αν τοὺς ἔπειθε, θὰ μπορούσε νὰ γίνῃ δικαιοσύνη». Γιατὶ αὐτὲς εἶναι οἱ ιδέες τῶν οὐ τ ο π ι σ τ ῶ ν τοῦ περασμένου αἰῶνα, πὼς νομίζανε πὼς εἶναι στὴ θέληση τοῦ ἀνθρώπου νὰ εἶναι καλὸς ἢ κακός,

ἐνῶ εἶναι ἀποδειγμένο πὼς ἡ ήθικὴ τοῦ ἀνθρώπου κανονίζεται μόνον ἀνάλογα μὲ τὴς οικονομικὲς συνθήκες τῆς ζωῆς του.

Οἱ διάφοροι ἐστὲ θὰ σκίσουνε πάλε τὰ ρούχα τους διαβάζοντας αὐτὲς τὴς γραμμές. Καλὲ τί εἶναι αὐτά; Τέχνη θὰ κάνουμε (ἄχ αὐτὴ ἡ καρμέλα τῆς ὑψηλῆς τέχνης) ἢ ἐπιστημονικὸ ἐγχειρίδιο θὰ γράψουμε; "Ἄς ἡσυχάσουνε οἱ τρομεροὶ αὐτοὶ ὑπέρομαχοι τῆς ἀγνῆς τέχνης. Κανεῖς δὲν ὑποστήριξε πὼς πρέπει ἡ Τέχνη νὰ ἀντακαταστήσῃ τὴν "Ἐπιστήμη. Μά καὶ δὲν μποροῦμε νὰ παραδεχτοῦμε πὼς ἡ Τέχνη δὲν ἔχει ἄλλο σκοπὸ παρὰ πὼς νὰ διασκεδάσῃ τὴν πλήξῃ μας ἢ νὰ μās ἀνοίγῃ τὴς πόρτες τῶν ἀριστοκρατικῶν σαλοῦν. "Ὅσοι βέβαια πιστεύουνε πὼς τὸ ἀνώτερον ἰδανικὸ ἐνὸς λογοτέχνη εἶναι πὼς νὰ πετύχῃ τὴν ἀναγνώριση τοῦ κ. Παναγιωτόπουλου στὸν Περαιά, ἢ τοῦ κ. Μενάρδου τοῦ "Ακαδημαϊκοῦ, αὐτοὶ βέβαια ποτὲ δὲ θὰ μās νιώσουνε. "Ὅσοι ὅμως πιστεύουνε στὴν κοινωνικὴ ἀποστολὴ τῆς Τέχνης, ὅπως καὶ κάθε ἄλλης πνευματικῆς ἐκδήλωσης τοῦ ἀνθρώπου, αὐτοὶ θὰ ἐνοήσουνε πολὺ καλὰ πὼς ἕνας ἀληθινὸς λογοτέχνης πορεῖ νὰ σεβαστῆ τὴν ἀγνότητα τῆς Τέχνης χωρὶς νὰ προδώσῃ καὶ τὴν κοινωνικὴ τῆς ἀποστολῆ.

Τὰ ὅρια αὐτοῦ τοῦ ἀρθροῦ δὲ μοῦ ἐπιτρέπουνε νὰ μιλήσω περισσότερο ἀναλυτικὰ γιὰ τὰ δυὸ αὐτὰ βιβλία. Γενικὰ μόνον σημειῶνω πὼς καὶ τὰ δυὸ παρουσιάζουνε δυὸ γενναῖες προσπάθειες γιὰ τὴ δημιουργία σοβαροῦ πεζοῦ λόγου.

ΚΩΣΤΑΣ ΠΑΡΟΡΙΤΗΣ

ΑΠΟ ΤΟΥΣ "ΑΙΣΩΠΕΙΟΥΣ ΜΥΘΟΥΣ,,

ΑΪΤΟΣ

(Μῦθος 4)

— "Αλήθεια, πόσο φοβερὸ νὰ πᾶς ἀπὸ δική σου! Πάνω σὲ πέτρα ἕνας αἰτὸς καθόταν καρτερώντας νὰ πιάσει, πὼς γυρόφερνε, λαγὸ μέσα στὴ φτέρη. Μά ἔτσι πὼς καρτέραγε τὴν ἔπαθε κ' ἔχαθη. Τοξότης τὸν σημάδεψε καὶ χόθηκε τὸ βέλος φαρμακερὸ στὰ στήθια του καὶ τὰ φτερά κ' ἡ πένα, πὼς ἦταν αἰτήσα, στάθηκαν σ' αἰτοῦ τὰ μάτια ἀντίκρου. Τότες κοιτώντας τα μικρὰ κρωγμὸν ἀφίκε κ' εἶπε. «— "Ἄλλη καὶ πάλε λύπη μου καὶ τοῦτο, νὰ πεθῆνω μὲ τὰ δικὰ μου τὰ φτερά καὶ τὴ δική μου πένα!...»

ΒΟΣΚΟΣ ΚΑΙ ΓΙΔΑ

(Μῦθος 17)

— Πόσο κοντός, ὅπου ζητάει τὰ φανερά νὰ κρύφει! Βοσκός, γίδα, π' ἀλάργεψεν ἀπ' τὸ κοπάδι πέρα νὰ τὴνε φέρει λαχταράει ὀπίσω μὲ τὴς ἄλλες. Μά ὡς βλέπει πὼς σφυρίγματα δὲν πάνουν καὶ [φωνές του, κοτρὸνι ρίχνει καὶ τῆς σπάει τὸνα ἀπ' τὰ κέρατά της. Νιώθοντας τότες τὸ κακὸ περικαλαεῖ καὶ λείει της: «— Νὰ ζήσεις, μὴ μὲ μαρτυράς, κυρά μου, στὸν [ἀφέντη!]> Κ' εἶπεν ἡ γίδα «— "Ἠλίθιε, καὶ ἂν γὰρ δὲ μαρτυρήσω, «μονάχο του τὸ κέρατο, πὼς μοῦσπασες, θὰ κρᾶξει!»

ΠΕΡΙΚΛΗΣ ΠΑΠΑΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ